

ГОДИНА I.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 51.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА ПРЕКО НЕДЕЉЕ. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВЧИЊА МЕСЕЧНО. —
ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 И 30 НОВ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

КРАЉЕВА СЕЈА.

(Наставак.)

Леонтас (сам)

Верна

Душо! Кад Бог пође да човека кара
И кад му одузме све што му је мило
На свету, онда му за накнаду даје
Нешто, што га веже за овај свет јадни.
Мени даде ову старину. — А црна
Судба љубави без наде што цепаш
Моје бедно срце нечувеним болом,
Ти си мирној души крвничка душманка;
Ти двоглава хала што просипљеш адски
Пламен из челусти на несрећну главу
Оног, који љуби. Авај, худа судбо!
Зар те моји јади не ће наситити
Никад? Мога оца сурва са висине
Владачког чина, а сина угони
У јато робова који сухим златом
Прикриљују своје бедно ништавило.
Није л' дакле доста што га сурва доле
У мрачну провалу, где не греје сунце,
Већ му сад указа звезду на висини,
Са које је пао, сјану Теодору.
Бедном робу само уздаси допиру
До њезина лика; мишице су му кратке
Да обгрли тело, за ким — тежи?
Само тежи? За ким и умрети мора.
Ух, како је тешко ономе умрети
Кога прошлост кори, да још ни живео
Није! Шта је живот? Вреди л' што наш живот,
Кад помаже само другоме да живи?
И лептира жиће много је ценије
Него ово моје: зрак се кити с њиме
А ја (горко?) ево и ја кивим а живећи
Штетем својој судби троструку канџију;
Кујем ланац оном, кој' га мени спрема —
(Мрко) А зар Андронику не стижу мужеви
Да се с' њима служи? Ваљало је сестру
Да шаље овамо? Ко ме?... Михаилу; — —
Ха, ха, шаљи јагње у вучије жвало;
Шаљи голубицу грабљивом јастребу.

Ха, лукави створе, зла те судба чека
Ако сам ти црне мисли прегледао....

(Опази Теодору где улази хладно).

Посланику царском Гаридесу дичном
Слуга цара грчког смирено се бљава!

2. ПОЈАВА.

Теодора у мушком робу **Леонтас**.

Теодора.

Који ти одаје заслужену хвалу,
Што си га увео после другог пута
У тиху одају намењене цели.
Твоје оштро око, твоја мишица снажна
Беху тврди оклоп плаховитом страху
Моме; твоја нежна речца благи мелем
За ово млађано разнежено срце...

Леонтас.

Чиста ми је савест довољна награда
За то дело, што сам у пола свршио,
А кад њега красиш и твојим признањем
Весело сам спреман довршит' га пуно.

Теодора.

Ти доврши своје. Сад настаје време
Да и ја започнем поверену мени
Службу.

Леонтас (оштро).

Која мора, мора да је племенита
Кад је се ти лађаш. —

Теодора.

Брата послужити

То је и по себи племенито дело.

Леонтас.

Нема сумње — —

Теодора.

За то Леонтас и стоји

У мојој дружини.

Леонтас (клања се, за себе).

Змијо отрована!

(Наставиће се.)

ОГЛЕДИ НА ПОЉУ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ.

IV.

КАКО И КАД ДА СЕ ЕКСТЕМПОРИШЕ.

Како се често на позориштима препиру о екстемпорисању, а на многима је местима шта више и забрањено, то за цело заслужује то питање малог разјашњења: да ли је у опште глумцу пред строгим судом драматичне уметности дозвољено да екстемпорисе? Али нека се добро узме на ум, да се под именом глумца разумева увек само вештак, који у приказивању изнаша прави образац вештачке светиње; који не само да за песником рамље, или да му је на послетку раван, него који се над њиме узвишује, и управо онде (често на своју срећу) највише мана баца у заборавност, где је принуђен да прекраја песникове мисли и речи. Је ли овде дозвољено глумцу, да прекорачи границу, те да једну речцу, једну мисао придода у zgodно и умесно доба својој улози? То јест кад тиме пишчев недостатак покрије, кад одговара духу карактера, што га приказује, и комаду, кад пристojно целу ситуацију изводи и играча не забуњује? Ми тврдимо и велимо: јесте, иначе би морали глумца липити сваке вештачке слободе, па га успоредити са занацијом, коме се за посао мера предаје, па ако није посао добро изпослован, а ми не ћемо да га примимо.

А да ли се онда увек и приказују на позорници дела, која су по драматским законима написана?

Колико понора и провалија не наилази вештак које он све мучећи муком својим талентом испуни, колико грботина и стрменитих брежуљака налази у комаду, па их његова промишљена игра лепо изравна и поравни, — колико се находи трња и цбунова, које његова студија расветли, да у неколико бар себи кроз трње пут прокрчи, а с друге стране опет да и гледаоцима прибави бар што чистији појам и преглед.

Колико несмислица и противуречица мора он сам да решава, колико мора на ка-

рактерном цртежу да поправља, да га по потреби осветли, или помрачи и да слике по своје убеђењу и њиној вредности украси, уреди и постави, само да постане слика жива, природи и вештини слична, да комад једном дејство учини, и да добро испадне како за песника тако и за глумца и гледаоца. Све је то дело глумачког генија, а већини је песника: terra incognita.

Све то није ништа друго већ „екстемпоре,“ од ког ни рече ни слова у улози нема.

Даље, на колико још недостатака у комаду не нађе глумац у часу самог приказивања. Час на мртвој празнини бавећи се мора да одушевљава и да усхићује, час опет мора бујне сувишне фразе да скраћује, час опет мора сувише светле стране и места да помрачује. Шта је то, него опет екстемпорисање?

На послетку, колико пута дође глумац у не предвиђену забуну због другог глумца, ако се исти на сцени задоцни или са свим и заборави те и не дође, или ако му рђаво или никако у реч не упадне, или ако што год заборави, — где каква реквизита фали, декорације ако нису добро удешене, или ако га самог памтење за неколико тренутака изневери: ту може присебност и ваљано екстемпорисање да помогне, да сцена, па каткад и сам комад не пропадне. Све су то појаве и посматрања, што нису ни једном искусном вештаку страна и не позната. Ми смо више пута у такој неприлици виђали глумце пет до 10 тренутака екстемпорисати и тако сретно и добро, да су сви гледаоци варком заварани држали да то доиста у комаду долази, а није им било ни на крај памети, да је поредак био поремећен.

У класичним је делима наравно већ и због самог песничког језика скоро не могуће екстемпорисати, али се ипак догађа,

само што по највише испадне екстемпоре несретно.

Пристојности ради треба глумац не естетичне речи и изразе и намерно вређање да избегава; а не као што се данас на једном или другом позоришту убичајило, где се особито у лакрдијама уз свирку безобразлук шири, а све што је лепо и племенито ногом газе. Тако што не може се никако допустити, а камо ли одобрити, јер тиме губи вредност драматска уметност, и сваког оног требало би казнити, који би се то усудио да ради. Казна би морала постићи понајвише комичаре, који и у класичким комадима од ваљане улоге направе и истешу сулудасте бедаке, шта више упо-

требљују месне досетке, а то се зло већ увукло и на првим позорницама. Дакле као што рекосмо не треба вештака тако јако ограничити, ако каткад употреби наивну или баш згодну досетљиву досетку као екстемпоре. Само фушера треба казнити, осудити и ограничити, који изнаша у храму вештине којекакве скарадне слике и прилике, који двозначајне и простачке досетке тестеришу и множе*).

Ко се не би живо заузео да не казни достојно онога, који својом бесмислицом и простотом само обезчашћује и брука вештачко песничко дело!

ПО Е. ГЕРБЕРУ

Моја Хрваћанин Станчић,
глумац.

Д И Ш Т И Њ И М.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Магелона.“) Ову трагедију Ј. Колара гледасмо 1 априла на нашој позорници. Писац је том трагедијом својом показао, да уме психолошки цртати карактере, да разуме потпуно позоришни ефекат и да је на даскама код куће. У том погледу заслужује то дело потпуну похвалу и слободно га можемо уврстити међу најбоље словенске драме, што их до сада познајемо. Још да је у делу којег светлијег карактера, који би нам од ужаса узрујану душу мало блажио: то би се могла та трагедија слободно упоредити са признатим бољим трагедијама светске књижевности.

Предмет ове трагедије приљен је из чешке поевенице. На престолу чешком седи Рудолф II. цар немачки и краљ чешки. Рудолф више мари за астрологију и алхимију него за свој народ. Он се за твара у своје сјајне дворове, а напушта владу људима, који су покварени шпанолским обичајима, па мало по мало окуже готово сву чешку властелу и отуђе је од природе јој благе словенске природе. Јаук и лелек потиштеног народа не продира до његових „лабораторија.“ које прогуташе све државно благо. Незадовољство у народу расте, расте све дотле, док не дорасте до завере. Рудолф се касно буди из својих учених сањарија и некорисних мудрица, па мисли, да се само необичном строгишћу може доскочити опасности, што му прети, а тиме баш све поквари. Вешала и крвнички нож многе само број Пикардоваца (тако су се звали присталице уз брата му Матију) и одведоше властелу од озбиљних занимања у потпуну раскалашност и неврат. На све се стране греша, па се још грешењем и размећу људи и од обести чине се најподлија безакоња.

То време нацртао нам је песник у својој трагедији вештом руком, али су му боје сувише јаке. Истина, да нас прост страх може на час потрести,

оманути, али нас не може уздигнути у надземне кругове, не може нам ојачати и очистити душу, а то је управо задатак свакој правој трагедији. За то се иште више него само разузданих страсти, које не штеде ни божијих ни људских установа, које грешном ногом газе све, што је људима свето и које се на последку лаћају ножа, да униште и себе и онога, који им на пут стане.

Представа је испала веома добро, и у појединостима и у целини. Ј. Маринковићка (Магелона) развила је тога вечера толику вештину у приказивању те улоге, да је потпуно заслужила оно живо допадање, којом јој је публика игру пропратила. То јој се може у толико више уписати у заслугу, што је умела задобити игром својом публику за себе и то на брзо иза Д. Ружићке, која је у тој улози била изврсна. Особито је лепо извела приказ кад сања о своме синчићу. Ту нас је умела дирнути и потрести. Марковић (Ото Лоски) већ се прилично одучио од неприродног говора и неприродног кретања, што му је при првој представи сметало, те нас неје могао задобити за себе. Ако и даље тако устера, то ће временом, ако на нашој позорници остане, моћи постати ваљаним глумцем, нарочито као приказивач јуначких улога. Брани, који иначе вешто зна представљати таквога кова људе као што је Ломнички, неје био тога вечера доста циник. Суботић (Сенђивој) беше као обичне у тој улози добар. Зорићу (Рудолф) имали би само толико приметити, да нема места на мимици, ни гестикулацији кад човек као што је Рудолф изнурен пада на столицу. Ту ваља да остане непомичан све дотле, докле га звекот сабала не тргне из мртвила. J. T.

*.) Комичар Бекман написао је једаред испод своје слике ову изреку: „Lieber einseitig, als zweideutig.“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

ПРЕТПЛАТА

ПРЕДСТАВА 51.

БРОЈ 3.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 6 АПРИЛА 1872

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ

ПРВИ ПУТ:

ШАЉИВА ИГРА У 1 РАДЊИ С ПЕВАЊЕМ, ПО ЕНГЛЕСКОМ Б. Л.

О С О Б Е.

Мортон, богаташ	Суботић.	Алберт, морски капетан	Рашић.
Леонора, под тунор. мортон.	Л. Хаџићева.	Џон, ерчмар	Соколовић.
Урзула, кључар. (еод	Ј. Поповићева	Вилим, морски лекар	Лесковић.
Мунго, прн. слуга)	Мортон		

Збива се на Куби на мортонском добру.

ПРЕ ТОГА:

ДА ЈЕ МЕНИ ЛЕЋИ ПА УМРЕТИ.

ЛАКРДИЈА У 1 РАДЊИ С ПЕСМАМА, ПО НЕМАЧКОМ ЗА СРПСКУ ПОЗОРИШНИЦУ УДЕСИО С. РАЈКОВИЋ.

О С О Б Е.

Добрић	Зорић.	Крпичка	Ј. Поповићева.
Добрићка	М. Савићева.	Намигуна	К. Савићева.
Крпич	Племенчић.	Проводачић	Соколовић.

А У ПОЧЕТКУ:

П Р К О С.

ШАЉИВА ИГРА У 1 РАДЊИ ОД БЕНЕДИКЕСА, ЗА СРПСКУ ПОЗОРИШНИЦУ С ПЕВАЊЕМ УДЕСИО ДР. Ј. АНДРЕЈЕВИЋ, МУЗИКА ОД А. МАКСИМОВИЋА.

О С О Б Е:

Селаковић, богаташ	Соколовић.	Која, муж јој	Недељковић.	
Ката, жена му	Ј. Поповићева.	Милан у служби	Племенчић.	
Јелка, гћи им	Ј. Маринковићка.	Сока)	којиној	Л. Хаџићева.

Г. Ј. ПЛЕМЕНЧИЋ ЧЛАН НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА У БЕОГРАДУ КАО ГОСТ.

У суботу 8 априла други концерат Ф. Клецера, професора виолончелисте. — У недељу 9 априла први пут: „МАМИЦА.“ Шаљива игра у 3 раздела, од Е. Сиглигетије. Посрбљено. (Овај је комад добио од мађарске академије телекину награду од 100 дук.)

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.